

Mijn leeservaring **door Hans Rothuizen**

Laat ik beginnen met een citaat : *'Ik heb behoefte aan een andere manier van praten over poëzie. Ik wil graag praten over de positie van dichters in onze samenleving (.....) over kruisbestuiving met andere kunstvormen, over inspiratie, over de manier waarop we onze onderwerpen universeel maken'*

Dit citaat komt uit een email gestuurd in 2014 door de dichter Jos van Daanen aan een tiental mensen, onder wie ik, die destijds deel uitmaakten van een Nijmeegse dichtersclub. Terugkijkend daarop denk ik: iemand met zulke aspiraties kon maar één ding doen en dat is: zich zetten aan een tafel en beginnen te schrijven aan 'De Schoonspringer'.

Mijn leeservaring:

Na het lezen van de openingsscene dacht ik: Jezus, wat gebeurt hier? Iemand die vanaf de 23e verdieping naar beneden springt en zich wil verheffen? Ik kreeg hetzelfde gevoel als in juli 1965, toen ik voor het eerst 'Help' van de Beatles hoorde: de klimmende tonen van een vallende man.

Ik las gefascineerd verder. Wat beweegt deze springer? Wat betekent dat *verlangen om te aarden*? Heeft hij genoeg van de verdorvenheid van de wereld? Gaat hij gebukt onder zijn jeugdtrauma's? Offert hij zijn leven om de waarheid aan het licht te brengen als een moderne Christus?

Ik hou het erop dat hij staat voor de hedendaagse mens die heen en weer wordt geslingerd tussen de harde werkelijkheid en de illusies van de virtuele wereld, of – zoals de springer het noemt – *de etter van de menselijke fantasie*. Niet voor niets zijn er tal van verwijzingen naar films en naar YouTube. En natuurlijk naar 'de film van zijn leven'.

En wat voor rol speelt de literatuur in dit verhaal? *Waar zijn in godsnaam de dichters?* vraagt de Schoonspringer zich op een bepaald moment af. Het antwoord is misschien te vinden in een latere passage (ik citeer):

Hee jij! Ja jij daar! Welke rol speel jij? Ben jij degene die zijn tanden in de werkelijkheid heeft gezet? Hebben we aan jou te danken dat onze ogen niet zien wat ze zien? Ben jij het die onze woorden verzint?

Is het de dichter zelf die hier in de spiegel kijkt?

Hoe verder ik las, hoe meer ik het gevoel kreeg dat er van alle kanten wordt tegengesproken:

De springer dekt zich in én geeft zich bloot. Hij is godslasterlijk én toont een diep Godsverlangen. Hij valt én hij verrijst. Geen wonder dat je paradoxen tegenkomt zoals: *de regisseur in het donker of zijn favoriete einddoel waar hij niet wilde zijn*. En wat te denken van het eerste woord van het gedicht: *tenslotte ?*

Dan is er nog de tegenstem van de zg. coach, een nuchtere, wereldse, bijna cynische man. Een stem die, vreemd genoeg, soms aangrijpend is. De coach komt mij voor als de realistische tegenhanger van de allegorische Schoonspringer.

De meerstemmigheid (of moet ik zeggen gespletenheid?) is alom aanwezig, tot in de laatste regels.

(hier eigen gedicht 'Duitsland')

Duitsland

Ik zag ze in Aken in een statig museum
aan een veel te drukke straat: fotoportretten
van Einstein tot Willy Brandt, van
von Hindenburg tot Joseph Beuys.

Kan een land zo veel gezichten zijn? Er was
ook een '*Reportage aus dem Niemandland*'
met ongewone mensen, te dik, te oud of
te gewoon voor zo'n geschiedenis.

Twee blikken die blijven: 1-Romy Schneider
(1976) met sigaret, knap en vurig in leven
2- dezelfde, vijf jaar later. Kan één mens

zo veel zo groot verschillen?

(vervolg)

Nog iets over de poëzie, de poëtische kracht van dit gedicht. Want hoewel proza en poëzie hier voortdurend in elkaar overlopen, overheersen de beelden en de suggestieve kracht van de taal. Ik geef een paar voorbeelden, uit hun verband gerukt, maar toch, denk ik, illustratief:

- *dat de daken stenen pannen hadden, zwart als de achterklap/
van de inwoners (pag.11)*
- *(hij) slurpt de zoute, wilde geuren door zijn neus naar binnen
en voelt zijn lichaamsvocht uit zijn huid getrokken (pag.15)*

of dit, een wat langer stukje:

*Op achttien woont een ouder stel
bang voor hoogte, bang voor liften
en andere kleine ruimtes, inclusief
denkruimtes, bang om te vergeten
en om te onthouden, voor plastic kaarten
voor kleinkinderen, bang bang bang
voor vogels in de nacht, voor geweld
bang om niets meer te begrijpen
om te bewegen en om stil te staan,
bang voor wie er achter ramen schuilt*

Later, bij de 7^e verdieping, lees ik:

*Het aquarium is wonderlijk
het glittert en klotst achter gepantserd glas in lood*

*en de gedrochten uit de schilderijen van Bosch
zijn weggevloeid, hebben alles opgeruimd
en houden het zoute water chronisch schoon*

Dit lees je niet alleen, dit hoor je, dit zie je, dit voel je, dit ruik je.

Ik nader het einde van het gedicht. Hoe dichterbij de Schoonspringer bij de grond komt, hoe duidelijker de verdorvenheid van de wereld en hoe groter zijn wanhoop. Toch is er aan het slot de zuivering, als een Deus ex machina, in de allerlaatste beelden in het hoofd van de Schoonspringer. En weer moest ik denken aan de Beatles, aan het wonderlijke slotakkoord van 'A day in the life' waarin alle tegenstellingen lijken opgeheven. En voor wie niet meer precies weet hoe dat klinkt, hier komt het, in de taal van Jos van Daanen:

*Hij hoort gedempt gelach, muziek, ziet de lucht die hij heeft gespleten zinderen
van angst, voelt vrede.*

Vrede is dus het laatste woord van de springer.

Tot slot: ik vermoed dat de lezers van dit bijzondere gedicht de neiging zullen hebben het op te vatten als een boeiende literaire allegorie. Zoals Dante's 'Divina Commedia' met de kringen van de hel, de terrassen op de Louteringsberg, de shockerende taferelen onderweg en natuurlijk de zoektocht naar Verlossing. Die neiging – om 'De Schoonspringer' vooral allegorisch te beschouwen – had ik zelf ook. Tot een paar weken geleden. Toen hoorde ik in een TV-documentaire over Zuid-Amerika hoe in Santiago, de hoofdstad van Chili, regelmatig mensen van een torenflat springen. Sommigen roepen daarbij leuzen tegen het kapitalisme, één springer hield een spandoek vast met daarop de woorden 'Liefde en Vrede'.

(Eigen gedicht over Pierre Kemp)

Pierre Kemp

Met potlood etste hij heel stil
het ingekeerde winterlandschap:
tweederde wit, eenderde pogingen
om uit de aarde op te staan (van
bomen, een meertje, een zwarte
vogel nog niet wetend wat hij wil).

Wat deed hem later dichter worden?
Het licht, wist hij, is niet te vangen
maar noem het *rond* of *wit van de zon*
en het grijpt aan. Dit geeft hij door:
Soms schijnt me alles vaag, soms alles klaar.
In poëzie wordt hij betekenaar.

Bron: presentatie *Thiemeloods*, Nijmegen, 15 april 2018